

GOD IS KLEIN GESCHAPEN

Tim Foncke

*God is klein
geschapen*

Lebowski Publishers, Amsterdam 2016

© Tim Foncke, 2016
© Lebowski Publishers, Amsterdam 2016
© Omslagfoto: Slinkachu, *Overpowered* (2009)
Omslagontwerp: Dog and Pony, Amsterdam
Typografie: Crius Group, Hulshout
Foto auteur: © Geert Snoeijer

ISBN 978 90 488 2888 3
ISBN 978 90 488 2889 0 (e-book)
NUR 301

www.timfoncke.blogspot.com
www.lebowskipublishers.nl
www.overamstel.com

OVERAMSTEL
uitgevers

Lebowski is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn moeder en voor Liselotte

MAANDAG

1

‘Twee keer man in mijn naam en toch te weinig kloten om mij op te hangen.’

Het was twintig over tien en in krantenwinkel Center klikte Zaman Van Mansbrugge zijn eerste Jupiler open. Hij zag er moe uit. ’s Nachts had de warmte die al dagen in het appartement hing hem wakker gehouden en toen hij ’s ochtends eindelijk ingeslapen was, werd hij gewekt door een man die zich verschool achter een privénummer en hem met een Hollandse tongval digitale televisie probeerde aan te praten.

‘Ik zeg dit als kijker, meneer Van Mansbrugge,’ had de verkoper gezegd, ‘digitaal tv-kijken is het einde, de meeste van onze klanten doen het al. Dit is een eenmalige buitenkans die ik u bied.’

‘Dit is de derde keer dat jullie mij voor zo’n eenmalige buitenkans bellen.’

‘Wanneer was de laatste keer dat u telefoon van ons kreeg, meneer Van Mansbrugge?’

‘12 september.’

‘12 september?’

‘Of nee, dat was mijn biograaf. 11 september kreeg ik telefoon van je collega Goelag.’

‘Goelag...’

‘Goelag Archipel. Misschien werkt hij daar niet meer. Sinds 11 september is er veel veranderd, dat weet je.’

‘Meneer Van Mansbrugge, ik –’

‘En ik kan alleen maar herhalen wat ik tegen Goelag zei. “Goelag,” zei ik, “ik kan alleen maar herhalen dat ik geen digitale televisie hoef.”’

‘En wat houdt u daarin tegen, als ik mag vragen?’

‘Jij mag me alles vragen. Mijn hobby’s? Passief sporten. Zo heb ik vannacht in een bobslee geslapen. Nu zul je vragen: hoe kwam jij in die bobslee terecht? Door er met mijn bezopen kloten in te kruipen. “Naar de hoeren, Bob!” riep ik. Maar ja...’

‘Euh, meneer Van –’

‘Wat mij tegenhoudt om digitale tv in huis te halen? Nou, Piet, ik heb een keer in een winkel naar een digitaal tv-programma staan kijken en daarna heb ik een moslim van zijn fiets doen vallen door “ALLAH WOONT IN MADURODAM!” in zijn oor te schreeuwen. Wis en waarachtig. Heb jij een oor, Piet?’

‘Euh...’

‘Da’s wel jouw woord, hè, “Euh”? Je klinkt als mijn grootmoeder toen ik haar ingeschreven had voor *Te land, ter zee en in de lucht*. “Nou, meid,” sprak Jack van Gelder, “fiets ’m d’r in!” Drie keer raden wat ze zei.’

‘... Euh?’

‘Exact. Nu vráág ik je, Piet: mag ik Piet zeggen?’

‘Luister, meneer Van Mansbrugge, ik ga u –’

‘Nee, dat ga je me niet! Kijk, Piet, als je... Hallo? Hallo?! PIET?!’

‘Ja ja, ik ben er nog, maar –’

‘Ik was je even kwijt. Waarschijnlijk door die tunnel. Wist je dat de uitvinder van de tunnel ook de bijna-doodervaring uitvond? Hij leefde nog lang en bijna gelukkig. Digitale televisie, zeg je. Het einde! Maar wat gaat mij dat kosten?’

‘Wel, ik kan –’

‘Ja, ik kan ook van alles, maar hoor je mij daarover opscheppen? Godverdomme, Piet, je had me in je zak, ik at uit je hand, ik was boetseerlei achter de tralies die je vingers waren, en dan verknal je ’t. Als ik vannacht Madurodam in brand steek is het jouw schuld, Piet!’

Toen had Zaman op het rode telefoontje gedrukt, het bed verlaten en twee koppen koffie voor de belangrijkste maaltijd van de dag laten doorgaan. Hij liet de twee koppen tegelijk vullen door de Senseo-machine. ‘’t Is happy hour in Mansbrugge Towers,’ mompelde hij, en troosteloos grinnikend stond hij met de twee koppen in zijn handen voor het raam. Clara had gezegd dat hij mooie handen had. Maar wat kon zij eten uit zijn palmen?

‘Hou je goed’ waren de laatste woorden die Clara, in de deuropening van zijn appartement, tot Zaman had gesproken. Het is de treurigste zin die iemand tegen je kan zeggen. Het is een zin die zegt: ik kan je niet meer helpen.

*

‘Je niet ophangen,’ antwoordde Fons Van Nuffel zonder op te kijken van zijn kraslot op Zamans binnenkomer. Naast zijn krasloten stond zijn Jupiler; de hitte had een laagje minuscule parels over het blik gelegd.

‘Geen paniek, Fons, aan mij valt geen touw vast te kno-

pen.’ Zaman ging naast Fons aan de toonbank zitten. ‘Mijn eerste uitgever zei dat ooit tegen mij. Die man zou nog geen touw vast kunnen knopen aan iemand met een knoert van een ring door zijn neus en een pijltje met de tekst “Hier knopen” op zijn kaak getatoeëerd. Dat geldt trouwens voor de meeste mensen.’

‘Sommige van deze mensen noemen wij psychiaters,’ zei Fred Van de Velde vanachter zijn toonbank.

‘Nou, ik heb er een gekend die er wel kijk op had,’ zei Zaman.

‘Jan Aarzelaar,’ wist Fred.

*

Zaman Van Mansbrugge had als schrijver gedebuteerd met het brievenboek *Van de kloten*. Een van de brieven was gericht aan psychiater Jan Aarzelaar, die na klachten van enkele van Zamans geadresseerden door het parket van Dendermonde was aangesteld om Zamans geestestoestand te onderzoeken. Na een gesprek van veertig minuten concludeerde dokter Aarzelaar dat Zaman een ‘verstandige, vriendelijke man was die weliswaar af en toe nog zou botsen met mensen’. Aan het parket gaf de dokter evenwel door dat de heer Van Mansbrugge een narcistische persoonlijkheid was die de gevolgen van zijn daden niet kon inschatten. Het leidde ertoe dat Zaman werd gedagvaard voor de rechtbank van Dendermonde. Zijn advocaat en Clara, die schriftelijk getuigde dat haar vriend geen link sujet was, konden niet verhinderen dat hij werd veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van vier maanden wegens belaging door middel van brieven.

Zaman besloot de psychiater te schrijven.

Een paar weken later reageerde Jan Aarzelaar niet toen zijn vrouw op de deur van zijn spreekkamer klopte. Ze deed de deur open en keek naar binnen. Haar man zat op een van de twee stoelen die naast elkaar stonden op de estrade die uitkeek op de tuin. Op de andere stoel tikte een koekoeksklok. De vrouw herkende de klok, het was een exemplaar uit haar verzameling. Ze liep de spreekkamer in. Ze had al lang geen woorden van betekenis meer voor haar man, maar ze had nog een hand die ze op zijn schouder kon leggen. Toen ze achter hem stond, kijkend naar de tuin, vloog de koekoek uit de klok. ‘Ons uur is voorbij,’ zei Aarzelaar. Zijn vrouw draaide zich om en liep naar de wachtkamer. Op iedere stoel stond een klok. De kamer klonk als een volièrè.

Een halfjaar na zijn veroordeling sprak het hof van beroep Zaman vrij. Zijn brief aan dokter Aarzelaar had het einde van diens carrière betekend, maar zijn vrouw had besloten geen klacht tegen de schrijver in te dienen. In de wachtkamer had ze het gevoel gehad dat ze moest kiezen tussen haar man en haar koekoeksklokken, en ze had met haar verzameling de benen genomen.

Mede door de rechtszaak en de brief aan Aarzelaar kreeg *Van de kloten* veel aandacht, maar uiteindelijk werden slechts 1.700 exemplaren verkocht. De overige driehonderd stuks van de eerste druk werden verramsjt. Ondertussen was Zaman aan een tweede brievenboek begonnen, maar zijn uitgever wilde liever een roman. Zaman leverde toch een nieuwe lading brieven. Zijn uitgever zei: ‘Mooie brieven weer, maar kun je er geen korte verhalen van maken?’ Zaman zei: ‘Ik kan de essentie samenproppen en er haiku’s van maken.’ De uitgever

was een lieve, aimabele, maar doodsbang man. Bij het horen van het woord haiku's kreeg hij een rare kleur en een tic in zijn gezicht. Zaman, die een professional was, smeedt een glas water in het schuddende wezen van de uitgever, haalde een pak papier uit zijn schoudertas en zei: 'Hier heb je een roman. Doe er een hardcover om.'

Vijf maanden later verscheen *De huidkleurige neger*, over een jonge wetenschapper die onderzoek doet naar het bestaan van de huidkleurige neger. Hij begint zijn queeste met een bezoek aan een winkel van teken- en schildergerei. Aan de uitbater van de winkel vraagt hij om een huidkleurig potlood. De uitbater geeft hem een potlood. Het potlood is niet zwart, ook niet bruin.

'Dit potlood is kleurig zoals u en ik,' stelt de wetenschapper vast. 'Bent u een neger?'

'Nee, meneer,' zegt de verkoper. 'Ik heb een korte roede en mijn gevoel voor ritme is niet om over naar huis te tamtammen.'

'Bon, ik weet genoeg.'

De wetenschapper besluit dat de huidkleurige neger niet bestaat. Hij schrijft er een artikel over, getiteld *Searching for the skin colored nigger*, dat gepubliceerd wordt in het wetenschappelijke tijdschrift *Results*. De rest van de roman, van pagina 6 tot en met slotpagina 160, brengt de wetenschapper door met café- en bordeelbezoek. Het boek sprak vooral jonge mensen aan; de wervende tekst op het achterplat luidde: 'Je hoeft niet veel te presteren om op je lauweren te mogen rusten.' Van *De huidkleurige neger* werden in Vlaanderen en Nederland 150.000 exemplaren verkocht.

Twee seizoenen na de publicatie van de roman werd ook het

afgewezen tweede brievenboek een bestseller. *Jeetje is een kleine J* verscheen bij Luxembourg, een kleine uitgeverij die prompt groter werd. Zamans eerste uitgever begreep niet waarom hij die brieven niet alsnog aan hem aangeboden had. 'Ik heb *Jeetje* aan je aangeboden,' sprak de schrijver, 'maar jij wilde korte verhalen. Nou, wat mij betreft heb je je korte verhaal gehad.'

*

Zaman nam een slok van zijn pils. Behalve hij en Fons bevonden zich geen klanten in de krantenwinkel. Fred legde een revolver op de toonbank.

Fons hield op met krassen. 'Een terrastegel,' zei hij.

'Bijna, Fons. Een revolver.'

'Is het een echte?' vroeg Zaman.

'Natuurlijk. Als die klootzakken hier beginnen te blaffen ga ik niet terugschieten met zo'n vlagje waar PANG! op staat.'

'Gaan ze ons doodschieten?' vroeg Fons.

'Ze hebben al mensen doodgeschoten, dat is wat ze doen,' zei Fred. 'Zaterdag zijn ze binnengevallen in een krantenwinkel in Oostkamp. Zonder boe of bah schoten ze een klant neer. Als ze straks hier toeslaan wil ik er klaar voor zijn. Ik zie jullie hier godverdomme al liggen in jullie eigen bloed.'

'Als ik met iemand wil praten die het leven door een roze bril ziet, zal ik Elton John wel bellen,' zei Zaman.

Fons stak zijn gekraste lot onderaan het stapeltje. 'Mijn bloedgroep zit in mijn portefeuille.' Hij ging een verse Jupiler uit de koelkast halen en joeg, terug op zijn kruk, het muntstuk over het volgende kraslot.

Er kwam een man binnen, voor Fred het sein om de revolver weg te bergen. De man legde twee motortijdschriften en een *Emmer* op de toonbank. Op de cover van de *Emmer* poseerde de vrouw van een voetballer in een badpak.

De klant zag Zaman en Fons naar de vrouw kijken, en zei: 'Mij zou ze 't geen twee keer moeten vragen.'

'Mij wel,' zei Fons.

'Serieus?' vroeg de man. 'Jij hebt thuis ook zo'n vrouw of wat?'

Fons dronk van zijn blik.

'Heb je een foto van je vrouw in je portefeuille? Mag ik ze zien? Wacht, ik haal eerst een pils.' De man liep naar de koelkast en kwam terug met een halve liter. 'Laat zien,' zei hij opnieuw tegen Fons. Fons legde zijn krasmunt neer, haalde zijn portefeuille uit zijn achterzak en liet ze openvallen.

Een man die in plaats van een pasfoto van een vrouw een geel kartonnen kaartje met de melding 'A+' onder ogen krijgt, die trekt een raar gezicht. 'Speciaal type heb jij...'

Fons borg zijn portefeuille weg. Zaman keek de man strak in de ogen terwijl hij van zijn halve liter dronk.

'Welk type heb jij?' vroeg Fons.

'O negatief,' antwoordde de man.

Fred schoot in een korte lach. Zaman zei: 'Die gast heeft geen type, Fons. Als er een paar gaten in zitten en een paar tietten aan hangen is 't allang goed voor hem. Sommige mensen kunnen niet kieskeurig zijn.'

De man vroeg aan Fred hoeveel hij 'm moest.

'11 euro 90,' zei Fred.

De man legde een briefje van tien op de toonbank en peuterde in zijn kleingeld. Ten slotte haalde hij een briefje van

vijf tevoorschijn. ‘Da’s gepast,’ zei hij. Met het blik in zijn ene hand en de tijdschriften in zijn andere liep hij de winkel uit.

‘O negatief,’ zei Zaman. ‘Goeie titel voor een levenslied.’

‘Wat wel voor ’m pleit,’ zei Fred, ‘is dat hij niet over het weer begon en dat hij van motoren houdt.’

Uit het woongedeelte kwam Freds vrouw de winkel binnen.

‘Enter Maaïke Kernn,’ zei Zaman, ‘draagster van zomerjurkjes om van te pirouetteren. Helaas laat mijn fysieke conditie het pirouetteren niet toe. Laten wij zingen.’

Alsof hij op een zeedijk voor een mensenmassa stond, zong Zaman: ‘O negatief, mijn conditie speelt mij parten! Ik zit op mijn motor want mijn vrouw die wil niet starten!’

Maaïke glimlachte. Ze trok een kartonnen doos open en begon de sigaretten aan te vullen.

*

Voor ze negen jaar geleden de Center overnamen werkte Maaïke als verpleegster in het stedelijk ziekenhuis; Fred was afdelingschef in een chocoladefabriek. Bij allebei lag de burn-out op de loer. Fred had een man onder zich die op een dag ineens zijn machine in de steek liet, naar huis reed en tegen zijn vrouw zei dat hij alleen nog maar schaalmodellen van de minder bekende rechte toren van Pisa wilde maken. Kort daarna werd de man opgenomen in de psychiatrische inrichting in Lede. Fred wilde zijn toekomst anders inrichten. Hij had al die jaren met plezier in de chocoladefabriek gewerkt, maar hervormingen en vergaderingen met aan het eind meer agendapunten dan aan het begin maakten dat hij steeds on-

gelukkiger naar zijn werk vertrok. Op een ochtend liep hij in hun voortuin onvast, liet zijn tas uit zijn hand vallen en zakte op het grind in elkaar. Maaïke stond bij het raam en kon tijdig ingrijpen.

Freds vrouw was zo'n verpleegster van wie je als patiënt hoopt dat je in haar handen terecht zult komen. Collega's zeiden weleens dat ze haar werk niet zo grondig moest doen, anders werd dat van hen ook verwacht. Een mentaliteit die almaar meer begon te heersen in het ziekenhuis en in de sector in het algemeen, zowel bij het oudere personeel als bij de stagiairs.

Maaïke bracht haar werk lang mee naar huis. En als zij het niet meebracht kwam het gewoon zelf haar huis binnen. Patiënten bleven haar na hun ontslag opbellen en kaartjes sturen. Er was een man die haar iedere vrijdagavond opbelde om te vragen of ze mee ging dansen in De Zwarte Kat. En iedere keer zei Maaïke: 'Ik zit al in mijn pyjama, Sylvain.' Die pyjama was voor Sylvain geen probleem. Tegen Fred zei hij een keer: 'Meneer, zegt u tegen uw vrouw dat ik haar verwacht in De Zwarte Kat.' 'Zal ik naar De Zwarte Kat komen en u terug de kliniek van mijn vrouw in slaan?' stelde Fred voor. Dat lachte die Sylvain dan weg. Die Sylvain lachte iedereen weg die hem tegensprak. Maaïke is nog naar zijn begrafenis geweest.

*

'Ik moet pissen,' deed Fons mee. Hij verdween in het woongedeelte.

Zaman kwam ook van zijn kruk en wandelde met zijn pint

in de hand door de winkel. Gelukkig heb ik geen biografie, dacht hij. Mijn biografie past op de achterkant van een bier-viltje. En zo hoort het. Wie twee viltjes nodig heeft, heeft overdreven.

Hij keek nogmaals naar de voetballersvrouw op de cover van de *Emmer*. Lelijk kon je haar niet noemen, aantrekkelijk ook niet.

Je kunt natuurlijk ook een biografie aanstellen zoals die van Gerard Reve, dacht Zaman. Zo een die alleen al aan de beschrijving van deze winkel zes bladzijden zou wijden. Maar wat valt er te beschrijven aan een krantenwinkel? Het is een krantenwinkel.

Zaman ging in de deuropening staan. Bij goed weer lieten Fred en Maaïke hun deur open. Behalve tussen halfeen en halftwee, dan was de Center gesloten. Het beviel Zaman dat er in deze jachtige tijden nog winkels bestonden die 's mid-dags sloten.

De Center was gevestigd in een zijstraat van een laan waar-over nu een ambulance met loeiende sirene scheurde.

'Weer iemand voor wie ze nooit meer patatten moeten bruïneren,' zei Fred in Zamans rug. Samen gingen ze op het voetpad voor de winkel staan. Fred stak een sigaret op. Zaman dronk zijn blik leeg, plette het onder zijn schoen en gooide het in de vuilnisbak die aan de gevel van de Center hing.

'Jij gaat er dus van uit dat degene voor wie de sirene loeit sinds kort tot de doden behoort?' vroeg Zaman.

'Als ik een sirene hoor ga ik altijd van het ergste uit. Noem het pessimisme. Mijn vader had het ook en mijn grootvader had het nog erger. Als mijn grootvader een sirene hoorde

sloeg hij ad fundum twee Duvels achterover. Dan legde hij de kroonkurken van die Duvels op de grond, met de scherpe kant naar boven, hij liet zich op zijn blote knieën op die kroonkurken vallen, masseerde zijn slapen en prevelde zijn mantra “Lichte lunch met lichaam van Christus”.’

Een tweede ambulance passeerde. In de verte klonk een sirene die anders loeide en wellicht bij een politiecombi hoorde.

‘Zie de vrouw in haar eenvoudige keuken, wachtend met de dampende steelpan,’ zei Zaman. ‘Met liefde bruineerde zij de vruchten des velds. Hoewel we ons in die liefde serieus zouden kunnen vergissen. Het zou me niet verbazen als op dit ogenblik tal van huisvrouwen dagdromen over hun man die op weg naar huis verongelukt. Dan staan de agenten voor de deur en denkt zo’n vrouw: eindelijk.’

Zaman en Clara waren twee maanden samen toen het woord samenwonen viel. Zaman was gek op Clara, maar hij had meteen duidelijk gemaakt dat samenwonen nooit zou gebeuren. De tijdbom onder de keukentafel begint te tikken zodra de tafel gedekt wordt voor twee.

Fons kwam erbij staan. Ze keken hoe aan de overkant van de straat een man een Peugeot 206 parkeerde. Met een vlakke hand draaide hij aan zijn stuur.

‘Vertrouw nooit een mens die zo aan zijn stuur draait,’ zei Fred.

‘Vertrouw nooit een mens die aan zijn stuur draait,’ zei Zaman.

‘Hoe is ’t met je voorlopig rijbewijs?’ vroeg Fred.

Onder lichte druk van Clara had Zaman zijn theoretisch rijexamen afgelegd. ‘Het vervalt over een week,’ zei hij. ‘Al die theorie voor niks vanbuiten geleerd. Toch mooi 49 op 50

gehaald. Een van de vragen was: “Als er voor mijn wagen een steltloper loopt, dan mag ik a) de steltloper links inhalen, b) de steltloper rechts inhalen of c) mijn wagen aan de kant zetten en de stelten van de steltloper in brand steken.” Die vraag beantwoordde ik fout.’

Zaman sloeg Fons op de schouder. ‘Fons, jongen, ouwe vrolijke noot die je bent. Ik stel niet veel voor, maar ik stel voor dat jij en ik nog één pint drinken in dit huis van ver-trouwen. Wat brom je me?’

‘Langs het tuinpad van mijn vader, overal mongolen,’ antwoorde Fons.

Ze liepen de Center in. Maaïke was in het woongedeelte verdwenen om het middagmaal klaar te maken.

‘Weet Maaïke dat er...’ begon Zaman tegen Fred, toen achter hen twee jongens de winkel binnenkwamen. ‘Een ter-rastegel onder de toonbank ligt?’

‘Ja,’ zei Fred. ‘Eerst vroeg ze waar die vandaan kwam en daarna hoe ze ermee moest werken. We gaan ons erf verde-digen.’

Fons en Zaman namen plaats op hun kruk en klikten een blik open. Fred ging achter de toonbank staan. ‘Hoe kan ik jullie helpen, jongens, anders dan met sigaretten?’

‘Euh,’ begon de oudste jongen, ‘graag een, euh, pakje Marl-boro.’

‘Aanhoor de jeugd van deze tijden,’ zei Zaman. ‘De Marl-boro-man draait zich om in zijn graf. Hij begon nooit een zin met het woord euh.’

De jongens bekeken hem.

‘Nooit een zin beginnen met “Euh”,’ zei Zaman. ‘Dat ge-tuigt van wankelmoedigheid.’

‘Van wat?’

‘Wankelmoedigheid. Dat je dus wankelmoedig in je schoenen staat. Met name de vrouwen zitten daar niet op te wachten. Die prins op het witte paard van wie ze dromen, geloof daar niet te veel van. Vrouwen willen de Marlboro-man. Een ongeschoren cowboy op een paard zwart als de nacht. Een man die liever zijn lasso laat spreken dan zijn paffende mond. Want een vrouw weet dat ze vroeg of laat zal willen weglopen van haar man, maar een vrouw die wegloopt wil ook teruggelassood worden. Het zijn complexe wezens, maar ze hebben ieder van ons gebaard, met fysieke pijnen die wij mannen nooit zullen kennen. Neem Fons hier. Met zijn kop eerst uit een dakgoot gevallen. Deed dat pijn, Fons?’

‘Alleen als ik mij de tekst van “Eviva España” probeerde te herinneren. Maar vanwege mijn situatie had ik daar weinig behoefte aan.’

‘Fysieke pijn dus, maar of het in de buurt komt van het lijden van een vrouw die een kleine uit haar buik perst, dat mogen wij betwijfelen. De vraag waar al dat gepers toe leidt kunnen we ons maar beter niet stellen.’

De jongens keken Zaman afwachtend aan.

‘Tot zover dit college,’ besloot hij. ‘Veel succes op school.’

De jongens verlieten de winkel.

Zaman nam een slok. Clara was nooit van hem weggelopen en hij had haar nooit teruggelassood. Toen Zaman het de eerste keer had uitgemaakt had zij haar eigen weg moeten gaan in plaats van op hem te wachten, zo had ze op het eind ingezien. Ze was 22 op het ogenblik van die eerste breuk, tien jaar jonger dan Zaman, en ze zag haar vriendinnen een voor een trouwen en een huis en een kind kopen, en zij wil-

de al die stappen ook zetten met Zaman. Zaman was niet zo'n stappenzetter. Als kind zat hij in zijn kamer stripfiguren te tekenen en als dertiger tekende hij in zijn schrijfkamer mannetjes op zijn kladpapier. Alles mocht van hem bij het oude blijven. Clara schreef in een brief dat ze wachtend op hem haar hart volgde. Zij wilde met hun kind rond de keukentafel dansen, zoals een bevriend koppel dat deed wanneer hun zoontje van drie de intro van de eerste plaat van The xx hoorde en het prompt op een aanstekelijk huppelen zette. 'Je hart smelt achter je prachtige borsten bij dromen die te groot zijn voor mijn jongenshoofd,' schreef Zaman haar terug. Na een literair optreden met A.H.J. Dautzenberg vertelde hij erover tegen zijn collega. Dautzenberg zei: 'Clara is een jonge, knappe vrouw. Jij bent tot nu toe de enige met wie zij seks heeft gehad. Dat is toch krankzinnig? Zij moet de wereld zien, mannen neuken.' Hij had gelijk. Tegelijk voelde Zaman zich een kalf omdat hij Clara liet gaan. En toen zij daarna de laso wierp, liet het kalf dankbaar het touw om zijn nek vallen. Later zou ze zeggen, terwijl ze haar laatste tranen om hem hilde: 'Ik wist dat ik aan mezelf moest denken, maar ik dacht aan jou in je appartement en ik was bang dat je jezelf dood zou drinken zonder mij.'

*

Zaman en Fons dronken hun blik leeg. Met een kraslot veegde Fons het krasafval op de toonbank bijeen en schepte het in zijn blik. Hij stak de loten in zijn broekzak. Of hij iets gewonnen had interesseerde hem niet. Het ging hem om het krassen. Zijn moeder dacht dat onder het grijze deklaagje op

het kraslot het geluk van haar zoon lag, maar dat was niet zo. Als het laagje weggekrast was, was het geluk weg. Het is moeilijk uit te leggen, je moet uit een dakgoot gevallen zijn om het te kunnen begrijpen. Fons bewaarde zijn krasloten in houten fichebakken die zijn vader hem had nagelaten. Eén keer had zijn moeder in die bakken gekeken, maar de wereld van het kraslot was niet haar wereld.

Fred liep met de mannen mee naar de deur. ‘Tot straks,’ zei hij en hij sloot de winkel.